بسم الله الرحمن الرحيم

"ALLAH'I NASIL BİLEBİLİRİZ?" SORUSUNA CEVAP ARAYIŞI

Müslüman düşüncesinin en önemli ve üzerinde en çok konuşulan sorusu hiç şüphesiz ki *"Allah'ı nasıl bilebiliriz?"* sorusudur. Kelamî mezheplerin, itikadî yolların hepsi işte bu soruya verilen farklı cevaplara göre birbirinden ayrı yollar tutmuşlar ve farklı inanışlar ortaya çıkarmışlardır.

Bu soruya *"Akılla bilebiliriz."* diyenler felsefe (Akıl vahiyden üstündür.)
"Akıl ve Vahiy ile bilebiliriz." diyenler kelam (Akıl ve vahiy eşdeğerdir.)
"Vahiy ile biliriz." diyenler ehli sünnet (Vahiy üstündür.)
"İlham ile bilebiliriz." diyenler ise birçok parçaya ayrılmış küçük grupları oluşturmuştur. (Ne akıl ne vahiy; her şey mistik tecrübeyledir.)

Aslına bakılırsa sadece Müslümanların müktesebatını değil, diğer dinler de dahil olmak üzere tüm dinlerin müktesebatlarını ve felsefe müktesebatının neredeyse yarısından fazlasını bu soruya verilen cevaplar oluşturmaktadır.

İlk bakışta alâkasız gibi görünecektir ama bu sorunun ve cevapların oturduğu temelde, insanlık tarihine dair "ön kabuller" yatmaktadır.

İster dini isterse din dışı düşünce akımları olsun hepsi insanlık tarihinin başlangıcına "cehaleti" yani "bilememeyi" yani "karanlığı" koymuşlardır.

Âdem'i ilk insan olarak gören dini düşüncede bile Âdem, aklı eren bir insan olmasına rağmen "isimleri" bilmeyen biridir ve isimleri bilene kadar karanlıkta kalmıştır.

Âdem'i ilk insan olarak gören ama onun elementer kökenini akılsız bir varlık olarak kabul ettikleri *'nefsin vahidetin'*e yaslayan Müslüman düşüncelerde de durum aynıdır. Âdem ve eşi *'nefsin vahidetin'* denen, içeriği bilinmeyen bir özden yaratılmış, bunlara isimler ya da eşyaya isim koyma kabiliyeti öğretilene kadar her ikisi de karanlıkta kalmıştır.

İnsan türünün evrim sonucunda ortaya çıktığını veya başka bir şekilde yaratıldığını iddia edenlerin söylemlerinde karanlık dönem daha da uzundur.

Karbon atomu olarak var olma mücadelesine başlayan insanlar çeşitli evrelerden geçip insan olana kadar epey karanlıkta kalmıştır fakat insan olduktan sonra da hemen aydınlanmamış, dilleri icat edene kadar yine epey uzun süren bir karanlığı tecrübe etmek zorunda kalmışlardır.

İşte, filozof ve tüm dinlerin mensuplarının *"Allah'ı (Tanrıyı) nasıl bilebiliriz?"* sorusunu sorduran saik bu geçmiş algısıdır yani ister dindar kesim isterse de dindar olmayan kesim, insan türünün başlangıcını "başıboş" bir temel üzerine bina ettiği için bu soru sorulmuştur.

İnsan türünün başlangıcını tanrısal özelliklere büründürülen karbon atomunun gelişimi üzerinden açıklamaya çalışanları mecburen bir kenara bırakmak zorundayız çünkü bu güruh

her ne kadar akıllarını ‘bilim’ temeli üzerine inşa ettiklerini iddia etseler de bu söylemin ne bilim ne akıl ne sağduyu ne de izan ile bir alâkası vardır.

Diğerlerine gelince; insanın başlangıcını başıboş veya karanlık bir dönem üzerine inşa ettikleri için bunlarda öncelik ister istemez ‘akıl’ olacak, ‘vahiy’ veya ‘tanrısal öğretiler’ ise “sonradan” akla dahil edilmiş yani sonradan akla teklif edilmiş olacaktır.

İşte, ‘tanrısal öğreti’nin bu sonradan olma durumu *“Allah’ı nasıl bilebiliriz?”* sorusunun da başlangıcı olacaktır.

Tüm dini ve felsefi görüşler, “tanrısal öğretinin sonradan akla teklif edilmesi” hususunda aynı düşündükleri için hepsi aynı başlangıç noktasından farklı istikametler tutan yollar gibi olmuşlardır; oysa sorun olan şey tam da kendisinden farklı yolların çıkmasına müsaade eden “karanlık başlangıç” fikridir.

Karanlıkta hiçbir görüntü ve hiçbir istikamet seçilemeyeceği için her ne yol tutulursa tutulsun ‘mübah’ gibi olacaktır.

İnsanın başlangıcının karanlık bir nokta olması, bu karanlık noktadan sonraki tüm tartışmaları meşru bir zemine taşır fakat dikkat edelim, bu meşruiyet ancak ve ancak o karanlık kabul edilince geçerlidir.

O karanlık noktanın aydınlanması veya aslında apaydınlık olduğunun ortaya konulması durumunda *“Allah’ı nasıl bilebiliriz?”* sorusu da bu soruya verilen farklı cevaplar da tamamen gayr-i meşru olacaktır çünkü tüm bu felsefi ve dini söylemler başlangıcın ‘karanlık’ olduğu kabulü üzerine bina edilmiştir.

Tam burada biz de diğerlerinin yaptığı gibi (sadece aklı referans alarak*) “Bu karanlık başlangıç noktasına hem de her akıl sahibinin üzerinde ittifak edebileceği şekilde karşı çıkabilir miyiz?”* sorusunu sorup kendimizce “aklen” cevaplamaya çalışalım. Bu cevabımızı da soyut ve ispatlanması mümkün olmayan temeller üzerine değil tamamen gözlemlenebilir “fizik” âlem üzerinden vermeye çalışalım.

Gözlemlenen fizik âlem içerisinde tüm nesneler ve hareketler kesinlikle devasa bir örgü içerisinde var olabilmektedir, bu ister insana ait olsun isterse de başka nesnelere ait olsun aynıdır.

Mesela, insan, uçabilen makinalar icat etmiştir yani farklı nesneleri bir araya getirerek aslında o nesnelerin özünde olmayan “uçma” hareketini yapabilmiştir fakat bu uçma hareketinin mümkün olabilmesi evrendeki diğer nesnelerin sabit bir şekilde durmalarına bağlıdır.

Mesela, yer çekimi veya kütle itimi (isimlendirme bu aşamada önemsizdir) olmamış olsaydı ne insan farklı nesneleri bir araya getirebilir ne de böyle bir şeyi icat edebilirdi. Yer çekiminin veya kütle itiminin olmadığı uzay istasyonlarındaki aletlerin tümü sabitlenmiştir. Eğer bu sabitlenme olmasaydı uzay istasyonu diye bir şey de olmazdı.

Evrendeki bu sabite ise varlıkların durağanlığından yani hareketsizliğinden değil hep aynı hareketi hep aynı zamanda ve hep aynı oranda yapmalarından gelmektedir yani tüm hareketleri mümkün kılan şey yine 'hareket' olmaktadır. İşte, tamamını asla bilemeyeceğimiz evrendeki bu hareket örgüsü olmasa veya bu örgüyü bozan bir şey olsa asla 'hareket' olmazdı.

Fizik âlemdeki olgular ve olaylar sımsıkı bağlarla bağlanmış bir örgüye sahiptir, bu kesin. Peki, böylesi bir örgü içinde yaşayan insan aklının parça parça ve birbiriyle alâkası olmayan örgüler içinde olması onun, varlığı olduğu gibi tüm gerçekliği ile algılamasının önünde engel olmayacak mıdır? Yani varlık biri diğerinden bağımsız olmayan ve olması da mümkün olmayan tek bir ağa bağlı iken varlığı anlamaya çalışan insan aklının parça parça olmuş ve biri diğeriyle uyuşmayan bir örgüye sahip olması varlığı anlamayı engeller.

En basit düşünen insan aklı bile fizik âlemi gözlemlediğinde muhteşem bir örgü ile örülmüş bu fizik âlemin, fizik âlemin ötesinde bir güç tarafından oluşturulduğunu rahatlıkla görür, anlar ve bilir.

İşte, tam da bu noktada en sıradan akıl bile fizik âlemin fizik ötesi bir kaynaktan sudûr ettiğini kabul ediyorsa -ki etmek zorundadır- o halde tasavvurun o kaynaktan bağımsız bir şekilde oluşmasını asla kabul etmemelidir.

Hem fizik âlemi fizik ötesine bağlamak hem de fizik âlemde olan biteni o kaynaktan koparmak en hafif deyimle bir çelişki olacaktır.

Fizik âlem ancak fizik ötesi bir kaynağa bağlanınca anlamlı olabiliyorsa fizik âlemde bir kum tanesi mesabesinde olmayan insanın başlangıcının o fizik ötesi kaynaktan bağımsız bir şekilde gelişebileceğini söylemek akla aykırıdır.

Fizik âlemi gözlemlediğimizde var olan her şeyin tanrısal bir "aklın(!)" ürünü olduğu gayet ortadadır. O halde insana bir başlangıç aranıyorsa bu başlangıcın tanrısal akıldan bağımsız olması veya o tanrısal aklın yine aklıyla anlamlı olan insanı başıboş bırakması aklen bir çelişkidir yani akıl insandan önce de varsa neden insan aklı karanlık bir dönem yaşasın ki?

İnsan aklı bile kendisinden sonraki neslinin karanlık bir akıl başlangıcı yapmasına razı olmayıp neslini daima gözetim altında tutuyorsa tanrısal aklın akıllı yarattığı insanı karanlık bir akıl başlangıcına mecbur bırakması aynı zamanda tanrısal akılla da çelişecektir.

Bu yüzden ister taştan yaratılmış olsun ister demirden, elementer kökeninden bağımsız olarak insan aklının akla dayanak olacak her şeyi ancak karanlık bir dönemden sonra edindiğini söylemek aklen muhaldir çünkü insan aklının öncesinde "tanrısal akıl(!)" vardır.

(NOT: 'Tanrı' ve 'akıl' asla yan yana gelmemesi gereken iki kelimedir. Bizim bu kelimeleri yan yana kullanmamız mecazi anlamdadır.)

Evrendeki her bir fiziki nesne ancak ve ancak Tanrı ile anlamlı olabiliyorsa insan aklı da ancak ve ancak Tanrısal akla bağlanınca anlamlı olacaktır, o halde *"İnsan aklının başlangıcı 'aklen' Tanrısal akıldır."* diyebiliriz hatta demek zorundayız.

Tanrının fizik âlemdeki fiillerini düşündüğümüzde, işte o fiiller muhteşem bir örgü içindeki fizik âlemi var etmiştir. İnsan aklı fizik âlemdeki her bir nesnenin bu örgü içindeki yerini bilmemektedir hatta çok azını bilmektedir fakat çok az bilse bile varlık âlemindeki her bir nesnenin fizik âlemi örüntüleyen örüntüden asla bağımsız olamayacağını kesin bir şekilde bilmektedir çünkü insan bu örüntüden bağımsız olan bir hareketi veya nesneyi tahayyül bile edemez. Bu yüzden aklın başlangıcını karanlık noktaya bağlayan her düşünce merdud bir düşüncedir. Aslına bakılırsa insan aklı karanlık noktaları asla kabul edemez. Günümüzde bile her akıl sahibi anlamadığı bir şeyi anlamak için çırpınır, anlamadığı bir şeyi anlamadığı halde başlangıç noktası olarak alamaz, istese bile alamaz.

Aklen verdiğimiz bu cevabın yanına bir de inandığımız "kitap" üzerinden cevap verecek olursak… İnandığımız kitap -akıllı olsun veya olmasın- her bir şeyin Yüce Allah tarafından var edildiğini söylemektedir. Yüce Allah'ın varlığı var etmesindeki tek etken O'nun her şeye gücünün yetmesi değildir, bunun yanında en temel etken Yüce Allah'ın tüm bunları kendi ilmiyle yapmış olmasıdır yani salt manada varlığı var eden "güç" değil aynı zamanda "Tanrısal bilgi"dir.

Yüce Allah'ın 'ÂLİM' olduğu Kur'an'da çok sık tekrarlanır. Varlığı *'Âlim'* sıfatıyla var eden Yüce Allah'ın, ilmi anlamlı kılacak bir akılla insan yaratması fakat o insanı bu ilimden mahrum kaldığı karanlık bir başlangıca mahkûm etmesi Yüce Allah'ın 'Âlim' sıfatıyla çelişecektir. Zât'ı itibariyle 'Âlim' olan Zât'ın, akıllı yarattığı insanın aklına karanlık bir başlangıç yaptırması için 'Âlim' sıfatından tamamen soyutlanması gerekmektedir çünkü 'İLİM' ve 'KARANLIK' asla yan yana gelemez, asla birlikte olamaz. İşte bu yüzden insan aklının BİR LAHZA bile olsa karanlık bir başlangıcının olabileceği asla kabul edilemez.

Öte yandan insan, varlıkta var olan ilk akıllı varlık da değildir; ondan önce akıllı ve iradeli olan CİNLER vardır.

Aynı varlık düzlemi içinde aynı Tanrı tarafından yaratılmış akıllı varlıklar bir başka boyutta olsa bile aynı akıl değerleriyle aynı varlığı anlayacak ve aynı varlığa doğru tavırlar geliştireceklerdir. Bu tavırların farklı fizikî yasalara tâbi olması tavırların temelindeki aklın farklılığını değil, sadece hareketin farklılığını gösterir. Mesela, *'TAKVA'* sadece insana has aklî bir değer değildir, cinlerin aklı da *'TAKVA'* değerine yaslanmaktadır. Aynı şekilde fucûr gibi bir akılsızlık da sadece insana has değildir, cinler de fucûr gibi bir akılsızlığa duçardır yani farklı boyutta olsalar bile *'ins'* ve *'cin'* akıllı varlıklardır ve her iki varlık türünün AKIL DEĞERLERİ aynıdır.

Zaten ister *'cin'* ister *'ins'* olsun farklı akıl değerlerine sahip olsalardı, bu, her ikisine de akıl veren Yüce Allah açısından bir çelişki olurdu. (…devam edecek…)

Kusursuzluk sadece Âlemlerin Rabbi Allah'ın olabileceği bir şeydir.

الحمد لله رب العلمين

Ramazan Demir
29.08.2024